

O B E C K O T E Š O V Á

3. VÝVOJ ZAMESTNANOSTI OBYVATEĽOV

Dochované správy svedčia, že od prvopočiatkov feudálneho osídlenia sa obyvateľstvo venuje poľnohospodárstvu. Prejavuje sa to v dokladoch o pozemkovom vlastníctve z roku 1234, v sporoch medzi majiteľmi vo februári 1484, urbárnych súpisoch z rokov 1591, 1619 a v ďalších listinách. V urbárskych povinnostiach zaznamenávame vínnu a soľnú furmanku i iné povoznícke práce, v roku 1591 remeselníka, kováča Ladislava Kahara, niektorí obyvatelia napríklad Mikuláš Lach, Jozef Chesiga sa venovali rybárstvu, v roku 1619 pokračujú v rybárstve Matej Lach a Ján Jandačka, v neskoršom období pribúdajú čižmár Juraj Žihlava, šindliari Juraj Papšík, Andrej Žihlava, Andrej Lasík, stolár Ján Stolárik, kováč – zámočník Mikuláš Čubaň (?), mlynári a to hneď štaria – Štefan Haníček, Juraj Zahatňanský, Juraj Podkryvačský a Ján Stolárik, mäsiari Martin Masarik, Mikuláš Straško, (prvý mlyn v obci je datovaný už v roku 1482, v roku 1627 sa spomína už mlyn „se všim strojem“). V roku 1673 bolo v Zemianskej Kotešovej a vo Veľkej Kotešovej spolu 5 obchodníkov s pl'ami a niekoľko obuvníkov. V roku 1726 sa 8 obyvateľov zaoberalo obchodníctvom.

Po roku 1592 vzniká v obci majer zároveň s Papradnom, Petrovicami a Turzovkou. Je isté, že časť poľnohospodárskeho obyvateľstva obce sa venovala paseniu oviec, v horách „Na mraznici“ bol salaš, s platom asi 2 zlatky. Poddané obyvateľstvo vykonávalo práce v rámci svojich robotných povinností, stanovených urbárom, ako bola oračka, kosba a žatva. V jestvujúcom trojpoľnom systéme poľnohospodárskej výroby, ktorý bol veľmi extenzívny, bola nízka rastlinná produkcia, ale i tak sa feudálnemu panstvu vyplávala. Výnosy obilnín boli nízke, niekedy sa nevrátilo ani osivo, napríklad v roku 1609 podľa provizórneho účtu vysiali 52 lukien obilia a úroda bola 47 lukien (lukno = asi 156 dm³).

Vo feudálnom období je doložené aj pridomové hospodárstvo obyvateľov, keď do urbárskych povinností boli zaradené aj naturálne povinnosti. V roku 1591 na jednu sesiu (usadlosť) 1 cubulus pšenice, 1 jačmeňa a 1 ovsa, 2 korce chmeľu, z čoho je zaujímavý práve chmeľ, ktorého pestovanie v ornom čase je pomerne nečakané, ďalej ročne 4 sliepky, 2 husi a donácie pre panskú kuchyňu. Zaujímavými svedectvami o zamestnaní obyvateľov sú aj obecné pečate, napr. z roku 1854. Obyvatelia pracovali ako lesní robotníci, zaoberali sa kolárstvom obchodovaním s drevom, najmä po roku 1848 po zrušení stavovských privilégii.

Dokladmi o zamestnaní obyvateľov sú aj obecné pečate. V obraze pečate Veľkej Kotešovej, použitej na listinách z rokov 1854, 1885 sedliak orie na voloch s pluhom smerom doľava, pod obrazom je letopočet a kolopis Sigillum possessiones Nagy Kottesso.

Nedatovaná pečať Zemianskej Kotešovej má v obraze pltníka na plti a kolopis SIG/illum/P/ossesiones/N/emes/KOTESSO. Pečať z roku 1854 má v obraze dve jablone na pažiti, medzi nimi vyskakuje kozorožec, akoby chcel hlavou zroniť jablko, pod obrazom datovanie a kolopis Sigillum possessiones Nemes Kottesso.

Nedatovaná pečať Malej Kotešovej pred roku 1885 má v obraze plť na vode a kolopis SIG/illum/P/ossesiones/KISSKOTESSO.

Pečať Oblazova (1854) je žánrovým obrázkom rybára so sieťou, ktorý kráča po brehu rieky smerom vpravo, druhý rybár chytá na udicu z člna na vode. Kolopis Sigillum possessiones Oblazow. V roku 1876 má pečať, v ktorej obrazovom poli sedí rybár na člne so stavacou sieťou cez plece, pod člnom je ryba. Kolopis znie Osada Oblazov 1876.

Postupujúca del'ba práce umožnila vznik nielen niektorých špecializovaných remesiel, ale v obci sa objavujú aj predstavitelia doplnkových a potulných zamestnaní, podomoví obchodníci a drotári.

Drotári po počiatočnom období, keď sa zaoberali látaním a drôtovaním nádob, prechádzajú na výrobu dokonalejších predmetov z drôtu a plechu. Neskôr zakladajú drotárski gazdovia dielne v zahraničí, napríklad Jozef Háhumenský, Ján Žilinčár, Jozef a Adam Krutošík, bratia Chrástovci, Valent Pavlovčík – vo východnom Prusku, Nemecku, Švajčiarsku a neskôr i sklady, z ktorých zásobovali podomovo pracujúcich drotárov a učňov, džarkov, v Miškolci, Budapešti, Tiflisi a doma v Košiciach. Oprava výrobkov bola už len doplnkom predaja nových výrobkov, ktoré dodávala okrem iných dodávateľov aj továrnička Michala Žilinčára v Kotešovej. Táto mala v roku 1913 až 40 pracovníkov a zanikla v roku 1915. Dodávky tovaru smerovali do celého Rakúsko – Uhorska, do Haliča a na Ukrajinu. Odberateľov, tzv. hauzírov bolo do 60, nepočítajúc ich džarkov.

Po prvej svetovej vojne sa obchodný priestor drotárov veľmi zmenšil pre uzavretie hraníc a vysoké clá. Niektorí zostali v cudzine, ostatní remeslo zanechali a venovali sa podomovému obchodu, alebo prešli na inú prácu, jednoznačne do priemyselnej výroby. V roku 1943 už drotárske remeslo vykonávali len traja obyvatelia. V čase najväčšieho rozkvetu sa vo výrobní vyrábalo až 70 druhov tovaru, ako napríklad sitká, košíky, háčky a vešiaky na šaty, kliečky z drôtu, pekáče, kanvice hračky atď. Drotári z tejto obce patrili k výkvetu osobitého slovenského remesla spolu s drotármi z Veľkého Rovného, Dlhého Poľa a spišskými drotármi.

V obecnej kronike sa spomína viacročná cesta drotára Jána Lukáča – Karasa od roku 1870 po trase Petrohrad – Moskva – Čeliabinsk – Samara – Topol'sk – Tomsk – Krasnojarsk – Vladivostok, ktorú vykonal prevažne pešo.

V roku 1871 bola v obci založená dielňa na výrobu vozov a ľahkých kočov rôzneho typu (F. C. Ott v Zemianskej Kotešovej).

Obec sa nachádzala na trase cesty s nadregionálnym významom, ktorou bola obchodná cesta Považím smer Žilina, Budatín, Tešín resp. Lvov a prechádzala ňou pltnícka trasa po Váhu. Umiestnenie obce na nive Váhu a v dobe splavovania pltí časovo vhodná poloha na večerné vyvážovanie pltí a prenocovanie pltníkov prinášalo obyvateľom informácie o širšom povážskom regióne. Značný význam pltníctva je doložený aj pečatidlami, napr. na nedatovanej listine pred rokom 1854 zo Zemianskej Kotešovej a pred rokom 1885 z Malej Kotešovej, kde sú zobrazené plte a pltníci. V 19. storočí boli v obci 3 mlyny, pálenica, po roku 1906 parná píla.

Po roku 1918 obyvatelia obce trpeli značnou nezamestnanosťou. Za prácou sa chodilo do Ostravy, do Žiliny, po roku 1933 do Považskej Bystrice a inde. Niektorí našli zamestnanie i pri výstavbe štátnych stavieb – hradskej, regulácii Váhu, pri výstavbe školy. Z kapitalistických zamestnávateľov boli častejší Eugen Habic, František Vorsa, Imrich Kebl'ovský, firma Skiba, Zápalkáreň Bytča. Na pracoviskách sa robotníci z Kotešovej zapájali do triednych bojov.

Rok 1945 a najmä Februárové víťazstvo pracujúceho ľudu v roku 1948 znamenali zásadnú zmenu vo vlastníctve výrobných prostriedkov i vo výrobných vzťahoch. Ústavou i praxou zabezpečené právo na prácu využívali občania v plnom rozsahu. Už v roku 1961 pri sčítaní obyvateľov možno konštatovať, že z 2126 občanov pracuje v priemysle a administratíve 750 občanov, z toho 585 robotníkov, v poľnohospodárstve 99 a v domácnosti 251 občanov. Okrem tradičných zamestnávateľov v okolí (ZVL, koncernový podnik Bytča, Súľov Bytča), sú to podniky v Považskej Bystrici i vo vzdialenejších miestach v Považskej Bystrici, Ostrave. Značné množstvo obyvateľov nachádza prácu v obci na JRD, v prevádzke Rezbár Rajec, Inteligencia v rozvíjajúcich sa vzdelávacích inštitúciách, resp. orgánoch štátnej správy, niektorí ako pracovníci služieb v obci.

V obci pôsobí Jednotné roľnícke družstvo 20. výročia SNP so sídlom v Kotešovej, založené ako menšinové v roku 1950, celoobecným sa stalo v roku 1958. Za rok 1984 možno uviesť, že na JRD pracuje 351 osôb s medziročným prírastkom pracovníkov 1983-84 plus 7 %. Priemerná mzda 314 trvalých pracovníkov predstavuje 2380,00 Kčs a u brigádnikov je to 1530,00 Kčs. Od integrácie pracujú na JRD Kotešová aj obyvatelia Dlhého Poľa, Svederníka a Veľkého Rovného.

Reprezentantom priemyselnej výroby v obci je prevádzka výrobného družstva Rezbár Rajec nad Rajčiankou. Do roku 1956 existovala v obci súkromná dielňa na výrobu predmetov z dreva. 15. mája 1957 sa stala súčasťou družstva Snaha v Turanoch nad Váhom a od roku 1966 – 68 boli vybudované nové budovy prevádzky, slávnostne bola otvorená 5. júla 1968 v hodnote 2 mil. 343 tis. Kčs. Pôvodný počet pracovníkov v starej prevádzke bol 65, potom 75. Priemerný zárobok je 2426,00 Kčs. Plánované výkony na rok 1985 vo výrobe tovaru sú 8 miliónov 100 tisíc Kčs, produktivita na pracovníka 11 065,00 Kčs, služby obyvateľstvu 2 milióny 300 tisíc Kčs, celkový plánovaný zisk činí 550 tisíc Kčs, hodnota základných prostriedkov prevádzky 3 milióny 962 546 Kčs. Prevádzky sa orientuje na zákazkovú výrobu (rôzne služby obyvateľstvu, okná dvere), výrobu obalov pre ZVL, koncernový podnik Bytča a Chirana Stará Turá, hnanie lyží pre Drevoindustriu Bytča.

Plemenársky podnik v Žiline má v obci od roku 1969 zriadenú farmu na chov kožušinových zvierat. Pracuje na nej 16 zamestnancov, ktorí zabezpečujú chov asi 500 kusov polárnej líšky, 200 kusov striebornej líšky a 1000 kusov noriek. Hospodárske výsledky z roku 1984: 4 mil. 7 tis. Kčs, plánovaný zisk 819 tis. Kčs, plnenie 1 mil. 647 tis. Kčs, 201 %.

Pracovníci dosahujú veľmi dobré výsledky v celoslovenskej rezortnej socialistickej súťaži. V roku 1983 boli na prvom mieste v chove líšok a noriek a v roku 1984 na prvom mieste v chove líšok a treťom mieste v chove noriek. Celková hodnota farmy predstavuje asi 10 mil. korún.